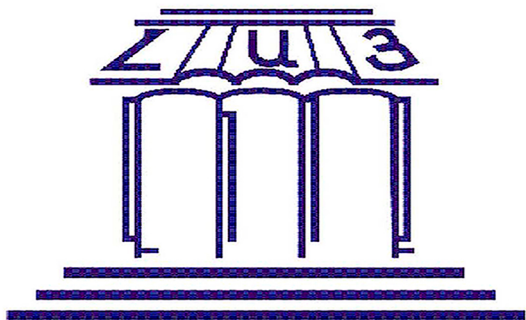

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

168

№ 4

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

№ 4

Ն. Ն. ՊԱՂՅԱՊՈԼՍԿԻ

ՄԱՆԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵԶ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

(17+13) 014 13 37 16 2017
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ. ԳԼԽ. ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

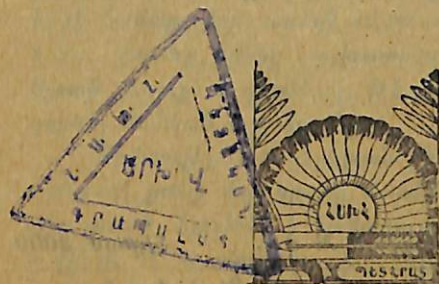
Պրովեստներ բոլոր յերկրների, միացեմ

№ 4 ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 4

Ն. Ն. ՊԱԴՅԱՊՈԼՍԿԻ

ՄԱՆԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Թարգմ. Սիմակ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1925 թ.

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Յերեխաները մեր ապագան են: Ո՛վ չի համաձայնի դրան: Սակայն ամենքն ել գիտեն, թե վորքան ժամանակ աշխատանք, ինամբ ու հոգս են պահանջում, մինչև վոր նրանք մեծանում և կյանքի մեջ մեր ոգնականներն են դառնում: Իսկ գլուղացին, մանավանդ ամառը, յերբ արևածագից մինչև արևամուտ ստիպված է աշխատել, կարծես թե իսկի ժամանակ չունի մտածելու, թե յերեխաներն ինչ են անում կամ ինչ պիտի անեն: Այն ինչ ուրիշներից ավելի հենց գլուղական յերեխաներն են, վոր աշխատանքի միջոցին կարող են մեծերի ոգնականը հանդիսանալ: Բացի դրանից այդ աշխատանքը, յեթե չսովից դուրս չե ու լավ ե դրված, կրկնակի ոգտակար ե. նախ յերեխաների առողջության համար, յերկրորդ հենց ընտանիքի համար, վոր առողջ ու պնդակազմ յերեխաներ կունենա, վորոնք իրենց աշխատանքով կօգնեն մեծերին: Ուստի պետք ե գիտենալ, թե ինչպես պետք ե ոգտագործել մանկան աշխատանքը:

Անմտություն ե յերեխաներին ծանրաբեռնել աշխատանքով, քանի վոր նրանց մարմինը դեռ աճում ե, այսպես ասած, հյութեր ե հավաքում: Աճումը չարունակվում ե մինչև 17 տ. հասակը, իսկ յերբեմն ել ավելի յերկար, և մանկան մարմնի վորոշ մասերը դեռ ձևավորվում են:

Որինակ՝ վոսկրեները յերկար ժամանակ աճում են: Ծանր և խիստ յերկարատև աշխատանքը կարող ե կանգ-

№ 248.

Գրառեպլար № 3 բ.

Տիրաժ 3000.

Պետհրատի 2-րդ տպարան Յերևանում

1-244397

նեցնել կամ անկանոն ուղղութիւն տալ վոսկրներին աճմանը, յերեխային դարձնել կորաքամակ, կողքերը ծուռ կամ կուրծքը թույլ: Ինչքան շուտ սկսեն յերեխաները մասնակցել գլուղատնտեսական աշխատանքներին, այնքան ավելի վատ կարող եւ անդրադառնալ ապագայում այդ աշխատանքը նրանց առողջութեան վրա: Յեթե ծնողները կամ դաստիարակները շուտ շտապեն յերեխաներին աշխատանքի սովորեցնել կամ նրանց աշխատանքից ոգուտ ստանալ, ապա մանկան մարմինը կարող եւ միանգամայն ալանդակվել կամ անկանոն աճել և յերեխան ամբողջ կյանքում անպետք աշխատավոր կրլինի: Դժվար եւ յերեվակայել, թե ինչքան վնաս եւ բերում մարդկանց յերեխաներին վաղաժամ աշխատանքի մեջ քաշելը, իսկ իրեն յերեխային ինչքան վիշտ ու տանջանք եւ պատճառում թե մանուկ հասակում և թե այն ժամանակ, յերբ նա կրմեծանա և կյանքը նրանից աշխատանք ու առողջութիւն կը պահանջի:

Այդ պատճառով ակնհայտ եւ, վոր ժամանակն եւ մանկան աշխատանքը կազմակերպել ու խելացի հիմունքների վրա դրել: Ժամանակն եւ յերեխաներին այնպես դաստիարակել, վոր վարժեցնելով աշխատանքի ամրապնդենք նրանց առողջութիւնը և դրանով ոգուտ բերենք մարմնին ու մտքին:

Սույն գլքույկը հանդիսանում եւ մի վորձ՝ բարելավելու մանկան աշխատանքը գլուղատնտեսութեան մեջ: Պետք եւ հուսալ, վոր առաջ եւ յերեխաներին սիրողները մանկան աշխատանքը լավացնելու գործի մասին մտածել են և մտածում են: Հավանական եւ, վոր շատ մանկավարժներ ու գլուղատնտեսներ, դաստիարակներ ու ծնողներ մտածել և աշխատել են գլուղատնտեսութեան մեջ մանկան

աշխատանքի կանոնավոր կազմակերպման մասին: Նրանց բոլորին հեղինակը խնդրում եւ, վոր հայտնեն իրենց հասցեները և հայացքները գրքույկիս մտքերի մասին: Թող գրեն իրենց ուղղումները, հավելումները և ցանկութիւնները՝ բովանդակութեան ելութեան մասին: Միայն մանկան աշխատանքի կանոնավոր կազմակերպման և մեր հոգագործ բնակչութեան առողջութեան ծաղկմանը համակրողների ընդհանուր աշխատանքը կարող եւ հասցնել այն բանին, վոր անշատ դիտողութիւնները կը միանան, կը կազմեն մի լավ կերտված զիտութիւն, վորը վերջ ի վերջո մանկան աշխատանքի կազմակերպութիւնը գլուղաաւանտեսութեան մեջ իր իսկական բարձրութեան վրա կը դնի:

Հեղինակի հասցեն—Москва, Арбат, Никольский пер. дом. № 21 кв. 4 Н. Н. Подяпольскому.

Հեղինակ:

ՄԱՆԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Գյուղատնտեսության մեջ մանկան աշխատանքն ոգտադործվում է ամեն տեղ:

Բոլոր յերկրներում և բոլոր ժողովուրդների մեջ յերեխաներն աշխատել են ու աշխատում են գյուղատնտեսության մեջ:

Մեր Խորհ. Միության մեջ, վոր յերկրագործական մի յերկիր է, գյուղատնտեսության մեջ մանկան ոգտադործումն այնքան տարածված է և պարտադիր, վոր նույն իսկ գյուղական դպրոցների ծրագրերները հարմարեցրած են այնպես, վոր ամառային աշխատանքների ժամանակ՝ զարնան սկզբից մինչև աշուն— յերեխաներն ազատ լինեն դպրոցական պարապմունքներից:

Դաշտերի մշակման, անասնապահության, այգեգործության և մանավանդ բանջարաբուծության գործում մանկան աշխատանքը գործադրվում է ընդարձակ չափով և մեծ ոգուտ է բերում:

Համաշխարհային և քաղաքացիական կռիվները տարիները համարյա ամեն տեղ ստիպեցին յերեխաներին ծանր աշխատանքի ձեռնարկել. նրանցից շատերի առաջ կանգնեց այն հարցը, վոր իրենք պետք է կերակրեն իրենց և ստիպված յեղան ամեն տեսակ աշխատանք կատարել: Յերեխաներն աշխատում էին և

իրենց տներում, ուր տան հոգսը կանանց վրա յեր ընկել (հասակավոր տղամարդիկ կամ պատերազմ եյին գնացել կամ աշխատանքի գնացել ու մեռել) աշխատում եյին և մանկական հիմնարկներում:

Այդ տարիներին ծանր փորձը, տնտեսութեան ծանրութեանը յերեխաների վրա բարձելու փորձը, թեկուզ տնտեսութեան վոր և ե ճյուղում, որինակ՝ բանջարաբուծութեան, մանր անասնապահութեան կամ մեղվաբուծութեան մեջ և այլն, ցույց տվեց, վոր մանուկները կարող են տնտեսութեան վարել, բայց դրա համար հարկավոր ե խելացի կերպով առաջնորդել նրանց և կազմակերպել մանկական աշխատանքը:

Իսկ ինչպես կազմակերպել այդ աշխատանքը, վոր դրանից ոգտվի վոչ միայն տնտեսութեանը, այլ և ինքը մանուկը:

Ահա հարցեր, վորոնց պետք ե վորոշ պատասխան տալ:

Մանկական աշխատանքը գյուղատնտեսութեան մեջ կանոնավորելու համար պետք ե նկատի առնել հետևյալը:

1. Չի կարելի յերեխաներին վտանգավոր աշխատանքի դնել, այլ պետք ե նրանց ֆիսսակար աշխատանքներից հեռացնել:

2. Մանկական աշխատանքի տեղութեանը գյուղատնտեսութեան մեջ պետք ե միակերպ չլինի, այլ համապատասխան յերեխայի տարիքին, ուժերին և ունակութեաններին:

3. Աշխատանքի ծանրութեանը կամ բեռը ևս պետք ե համապատասխանի յերեխաների ուժերին:

4. Մանկական աշխատանքի գործիքները (բահ,

ցնցուղ և այլն) պետք ե հարմարեցրած լինեն մանուկներին ուժին և հասակին:

5. Գործի հաջող ընթացքի համար պետք ե յերեխաներին աշխատանքը խաղի նմանվի և վոչ թե պատժի:

1.

Գյուղատնտեսութեան մեջ ֆիսսակար աշխատանքները շատ քիչ են: Չե՞ վոր բոլոր յերկրներում ել գյուղական բնակչութեանը սովորաբար ամենաառողջն ու տոկունն ե լինում:

Այնուամենայնիվ գյուղատնտեսական աշխատանքներից մի քանիսը յերեխաների համար անհամապատասխան պետք ե համարել: Դրանք, իհարկե, մեծերի համար ել են ֆիսսակար, բայց յերեխաների համար ուղղակի վտանգավոր կարող են լինել:

Այսպիսի աշխատանքների շարքին են պատկանում ամենից առաջ բոլոր փոշոտ աշխատանքները: Դամելը, կալսելը, մեքենաների վրա աշխատելը, բուրդ ձեծելը, շատ չոր հողը ցաքանելը, փոշոտ արոտատեղերում անասուններ, մանավանդ վոչխար արածացնելը ֆիսսակար ե յերեխաների համար: Փոշուց յերեխաները անհամեմատ ավելի յեն տուժում քան մեծերը, վորովհետե նախ նրանք դեռ չեն պնդացել և շնչառութեան գործարաններ՝ թոքերը փոշով կեղտոտվելը կարող ե թոքախտ առաջ բերել, յերկրորդ, վորովհետե յերեխաները չեն գիտակցում, թե պետք ե պաշտպանվել փոշուց, ժամանակին աչքերը չեն փակում կամ քթով չեն սկսում շնչել, կամ մի բոպե շունչները պահում, յերբ ավելի ֆիսս ե շնչելը, քան չնչնելը:

Յերեխաների համար զնասակար եւ այն աշխատանքը, վոր միակողմանի ջանքեր եւ պահանջում, որինակ՝ մի ձեռքով փայտ կտրելը, մի ձեռքով կամ մի ուսով ծանրություն կրելը եւ այլն: Այդպիսի աշխատանքներից կարող եւ վոսկորի աճումը կանգ առնել կամ մանկան մարմինը ալլանդակվել:

Վնասակար պետք ե համարել եւ այն աշխատանքները, վորոնց ժամանակ յերեխայի մարմինը անհավասար կերպով կամ տաքանում կամ սառում ե, կամ մեկ տաքանում, մեկ սառչում ե: Որինակ՝ յերեխաներին չպետք ե խուրձ չորացնելու աշխատանքի դնել կամ տորֆ կտրելու ուղարկել. (խուրձ չորացնելու տաք վառարանի մոտից ստիպված են աշնան քամուն վառելիքի գնալ, իսկ տորֆ կտրելու մի քանի ժամ շարունակ պետք ե սառը ջրի մեջ մնան*):

Այսպիսի աշխատանքների ժամանակ յերեխաները կարող են մըսել, սաստիկ հիվանդանալ ե մեռնել կամ այնպիսի հիվանդություն ստանալ, ինչպես վոսկորացափն ե, վորով կտանջվեն իրենց ամբողջ կյանքում:

Զի կարելի յերեխաներին այնպիսի աշխատանքի դնել, վորը լարված ուշադրություն ե պահանջում, որինակ՝ հնձելու մեքենա բանեցնելը, յերբ միաժամանակ պետք ե ե ձիերը քշել, ե շարժման հարկավոր արագությունը պահպանել, ե գետնի մակերեսը ղրդի վոր մեքենան կոշտերին չլիպչի ե մեքենայի ձայնով հետեւել աշխատանքի կանոնավորությանը: Այդպիսի բարդ աշխատանքից յերեխան շատ ավելի շուտ կհոգնի, քան հասակավորը. նա կամ կտանջվի այդպիսի աշ-

*) Այս յերկու տեսակ աշխատանքներն ել մեր յերկրում չկան: Ծ. Թ.

խատանքից կամ շուտ հոգնելով սխալներ կանի ու կփչացնի մեքենան կամ ինքը կընկնի դանակի ու անիվների տակ:

Վերջապես, յերեխաներին չի կարելի հանձնարարել այնպիսի աշխատանք, վոր պահանջում ե դաժան վերաբերմունք անասունների նկատմամբ, որինակ՝ չի կարելի հանձնարարել, վորպեսզի բնտանի կենդանիներին մորթելիս ոգնեն կամ ուժից վեր աշխատանքի ժամանակ կենդանիներին ծեծեն ե այլն:

Այն, ինչ վոր հասակավորներն անհրաժեշտությունից ստիպված, հակառակ իրենց ցանկության են անում, յերեխայի վրա կարող ե այնպես ազդել, վոր նա հակամետ դառնա իղուր տեղը կենդանիներին տանջել կամ չափից դուրս խղճահարվող լինել:

Այսպիսով, յերեխաների համար աշխատանքը ընտրելիս վոչ միայն նկատի պետք ե առնել այն, թե կարող ե յերեխան մարմնով, ֆիզիքապես հաղթահարել այդ աշխատանքին, այլ եւ այն, թե առանց վնասվելու հոգեպես կարող ե հաղթահարել դրան:

Գյուղատնտեսության մեջ վտանգավոր աշխատանքները նույնպես քիչ են՝ կախելու մեքենային խուրձ տալը, մեխանիկական սղոցին փայտ տալը, մեքենայով հնձելը, ծառ կտրելը եւ մի քանի ուրիշը: Վտանգավոր ե ե չար կենդանիներին հսկիլ-որինակ, ծեր ցուլի պահելը կամ շող ժամանակ սոված մեղուներին նայելը, վորոնք կարող են խայթելով սպանել: Յերեխաների համար վտանգավոր պետք ե համարել նաեւ շարժիչներին ե տրակտորներին հետեւելը ե նման այլ աշխատանքները:

Իհարկե, յերեխաներին այդպիսի աշխատանք-

ների չպետք է զնել—և հաղիվ թե մեկը այդպիսի բան անի, քանի վոր յերեխաներին վտանգավոր դործ հանձնարարելը վտանգավոր է թե նրանց և թե մեքենաների համար: Յեթե յերեխան ցանկություն ունի աշխատելու վտանգավոր տեղերում, պետք է հետ պահել նրան, աշխատել մի ուրիշ բանով զբաղեցնել, վորպեսզի անգգուշ շարժման հետևանքով մահացու վերք կամ արատ չստանա, վորը կմնա ամբողջ կյանքում: Ամեն մի ծնող կամ դաստիարակ, ճանաչելով իր յերեխային, կարող է իսկույն վորոշել, թե ինչ աշխատանք վտանգավոր է նրա համար և նրան այդ աշխատանքին չզնել: Ուստի և հարկ չկա մանրամասն թվելու բոլոր վտանգավոր աշխատանքները:

2.

Ավելի կարեւոր է մանրամասն կանգ առնել այն հարցի վրա, թե, որինակ, քանի ժամ կարող են աշխատել յերեխաները: Չափազանց յերկարատե աշխատանքից առաջացած հոգնածության վտանգավորությունը այնքան էլ նկատելի չէ, այն ինչ յերեխայի աշխատանքի տեւողության սխալ վորոշումը կամ աշխատանքով ծանրաբեռնելը սովորաբար ֆուստակար ու վտանգավոր հետևանքներ է ունենում:

Աշխատանքով ծանրաբեռնելն ամենից առաջ անդրադառնում է յերեխայի մարմնական առողջության վրա: Սաստիկ հոգնած յերեխաները դադարում են աճել, ակորժակ չեն ունենում, քունները չի տանում, դանդաղաշարժ են դառնում, նվազում են, հաճախ հիվանդանում: Նրանց մատները այլանդակվում են, մեջքը կորանում, կողքը ծովում, կուրծքը ներս ընկնում,

չնչառության կանոնավորությունը խախտվում: Տուժում է և նրանց միտքը—ուժից վեր աշխատանքից յերեխաները բթանում են, անհասկացող դառնում, վատ սովորում, ծուլերի տպավորություն թողնում:

Յերեխաներին աշխատանքով ծանրաբեռնելը մի ուրիշ վտանգ էլ ունի. խիստ հոգնած յերեխաներն սկսում են աշխատանքին նայել իբրեւ պատժի: Աշխատում են խուսափել նրանից, աշխատանքը գցում են ուրիշների, հաճախ իրենցից ավելի թույլ ու անպաշտպան ընկերների վրա: Կյանքի ու աշխատանքի նկատմամբ յերեխաների ուրախությունն անհետանում է և վոչինչ չանելու ու ձրիակերության ձգտումն է առաջ գալիս:

Այդ բանից խուսափելու համար պետք է ճշտորեն վորոշել աշխատանքի այն քանակը, վոր պետք է տրվի ամեն մի յերեխայի: Աշխատանքը պետք է հարմարացնել նրանց տարիքին, հասակին, ուժին և ընդհանուր զարգացմանը:

Այսպես, մինչև 8 տարեկան յերեխաներին չպետք է վորոշ ժամանակով սահմանված աշխատանք տալ: Մինչև այդ տարիքը յերեխաներն իրենց խաղերի միջոցին հաճախ պատկերացնում են մեծերի աշխատանքը, բայց դա չի նշանակում, թե արդեն կարելի չէ նրանց իրանց կամքին հակառակ այդ աշխատանքին լծել: 8, 9 տարեկան յերեխաներին կարելի չէ միայն փոքրիկ, սահմանափակ ժամանակում կատարելի աշխատանք տալ: Այդ աշխատանքներն այնպես պիտի լինեն՝ վոր կարելի լինի յերեխայի ցանկության համաձայն վորոշ ժամանակով ընդհատել, առանց մեծ ֆուստ բերելու:

աշխատանքին: Այդ հասակում յերեխաներին կարելի չէ հանձնարարել թոշուններին և հանգիստ անատուններին հսկելը: Այդպիսի աշխատանք պետք է տալ վոչ ավելի քան կես ժամով, որինակ՝ մեծերի ճաշելու միջոցին: Կարելի չէ յերեխաներին ուղարկել այս կամ այն իրը (վոչ ծանր) տանին—ճաղարների համար խոտ քաղեն, ձկնորսության համար մթեղներ կամ ծղրիտներ բռնեն: Կարելի չէ հանձնարարել ծառից թափված պտուղները հավաքեն և այլն: Այդ աշխատանքներն ամեն անգամ կես ժամից ավելի չպիտի տևեն: Իսկ յերեխայի աշխատանքը ամբողջ ուր պետք է տևի վոչ ավելի, քան մեկուկես ժամ:

Միևնույն ժամանակ յերեխաներին պետք է հիշեցնել ինչպես աշխատանքի սկզբի մոտենալը, այնպես ել նրա վախճանին մոտենալը: Առանց հիշեցնելու, յերեխաները կարող են ժամանակին չսկսել աշխատանքը կամ աշխատանքով տարվելով խիստ հոգնել:

10, 11 տարեկան յերեխաները կարող են ավելի բարդ աշխատանքներ կատարել, վորոնք արդեն վորոշ հմտություն են պահանջում:

Այսպես, հողի մշակման ժամանակ նրանց կարելի չէ հանձնարարել մարզերի յերկրորդ անգամ բահելը, թորխելը, փոցխելը, բուզը տալը: Սակայն այս բոլոր աշխատանքները կարելի չէ հանձնարարել յերեխաներին միայն այն դեպքում, յեթե նրանց ուժերին համապատասխան գործիքներ կան: Այս տարիքի յերեխաներին կարելի չէ հանձնարարել նաև բանջարանոցում ձեռքով սերմեր տնկելը և բույսերին հոգ տանելը, որինակ՝ ջուկելը, տնկելը, քաղհանելը, հանելը և այլն. բայց վորովհետև այդ աշխատանքները պա-

հանջում են մարմնի յերկարատև ծոված դրություն, ապա այդ աշխատանքները պետք է հերթով փոխարինել այնպիսի աշխատանքներով, վոր յերեխաները կարողանան ուղղվել, վաղվղել, ձեռքերը շարժել, աղաքակել: Դա անհրաժեշտ է յերեխային նրա համար, վորպեսզի մարմնի հոգնած անդամները ձգվեն, և վորքան կարելի չէ շատ ոգ մտնի թոքերը, արյունը մաքրվի:

Այդ հասակում յերեխաների այնպիսի աշխատանքը, վոր մարմնի կորացած վիճակ է պահանջում, ավելի լավ է հերթով փոխարինել խաղով. քսան-յերեսուն բույս ախատանք, քսան բույս խաղ: Այս պիտով ազատ կերպով կարելի չէ յերեխաներին աշխատանքի դնել որակաւ յերկու ժամ: Այդ դեպքում նրանք ուշադիր և սիրալիր վերաբերմունք կունենան դեպի աշխատանքը:

Խաղի փոխարեն մի աշխատանք կարելի չէ փոխարինել այնպիսի աշխատանքով, վոր նման լինի խաղի. որինակ, ծառը բարձրանալ, պտուղներ թափ տալ, ձնձղուկներին մրգի այգիներից քշել, տավակում լիճ կապել և այլն:

Դաշտային աշխատանքներից 11 տարեկան յերեխաներին կարելի չէ թույլ տալ գուցե միայն փոցխով խոտ հավաքելը: Այս աշխատանքն ել կարելի չէ կատարել ամեն 20 բույսից հետո ընդհատումներ անելով: Ընդամենը պետք է հետևել, վոր յերեխաները շարունակ մի կողմի վրա չփոցխեն, այլ ձեռքները փոխեն, մեկ ձախն առաջ բռնի, մեկ աջը: Դա հարկավոր է հավասարաչափ հոգնելու համար և նրա, վոր միաժամանակ զարգանա մարմնի թե աջ և թե ձախ

մասը: Մի կողմի վրա աշխատելով զարգանում և պնդանում և միայն աշխատող կողմը և յերեխան դառնում և կամ աջլիկ կամ ձախլիկ, իսկ դա և փնտառվար և և անձեռնտու: Մարդուս յերկու ձեռքն ել կարող են աշխատել միակերպ. դրա համար հարկավոր և յերկուսն ել հավասարապես զարգացնել: Թե վորքան այդ կարեւոր և, կարող և ըմբռնել ամեն վորք, յեթե մտածի, վոր յերբ մեկի աջ ձեռքը վիրավորվում և, սովոր չլինելու դեպքում ձախով գդալը բերանը տանել չի կարողանում:

12, 13 տարեկան հասակում յերեխաներին կարելի չե հանձնարարել նույն աշխատանքները, բայց արդեն ավելի յերկար ժամանակով:

Աշխատանքի տեղադրությունը մի անգամից կարելի չե դարձնել $1\frac{1}{2}$ ժամ, իսկ հանգիստը կըճատել մինչև 15 րոպե: Բանջարանոցային աշխատանքներից կարելի չե հանձնարարել ամեն ինչ. միայն այնպիսի աշխատանքներ, ինչպիսիք են՝ գետինը փորելը, ջրելը, ծանրութիւններ տեղափոխելը, պետք և կատարվեն հարմար գործիքներով, թեթե ցնցուղներով և հատուկ պատգարակներով (НОСИЛКИ): Դաշտային աշխատանքներից յերեխաներին կարելի չե հանձնարարել գութան և արոր քշելը (յեթե հերկը փոշոտ չե), խոտ փոցխելը և նույնիսկ գերանդի քաշելը: Սակայն գերանդի քաշել կարելի չե միայն այն պայմանով, վոր յերեխաներն աշխատեն փոքրիկ գերանդիներով, բացի դրանից պետք և հսկել, վոր նրանք միմյանց վտոց չկտրեն, պետք և հետևել, վոր հնձվորները կանոնավոր դասավորվեն. քանի վոր գերանդի քաշելը գրավիչ աշխատանք և, ապա պետք և հետևել, վոր յերեխաները չտաքանան:

Գերանդի քաշելը մեծ լարումն և պահանջում և նրանով կարելի չե զբաղվել որական մի ժամից վոչ ավելի, ամեն մի 5-10 րոպեից հետո դադար առնելով:

12 տարեկանից յերեխաների մեջ սեր և զարթնում դեպի շինարարութիւնը: Յեթե նրանց չի հաջողվում վորև և բան շինել, ապա նրանց մեջ սկսում և ավերիչ հակումներ առաջ գալ: Յերեխաները կոտորում են ցանկապատերը, ջարդում են ապակիները, հարձակումներ են գործում ուրիշների բանջարանոցների ու այգիների վրա և այլն:

Դրանից խուսափելու համար պետք և յերեխաներին հնարավորութիւն տալ խելացի կերպով գործադրելու իրենց ստեղծագործական ուժերը: Ուստի ոգտակար և յերեխաներին փոքրիկ շինարարական աշխատանքների հրավիրել: Պետք և փոքրիկ, 1-2 ժամում կատարվելիք պատվեր տալ՝ անպայման ինքնուրույն կերպով անելու համար: Մեծերի հետ միասին աշխատելիս յերեխաներին վիճակվում և աշխատանքի ամենահետաքրքիր մասը, ինչպես գործիքներ ու նյութեր տալ, մի բան բռնել և այլն:

Այն ինչ յերեխաները սիրում են, վոր իրենք մի բան շինեն և տեսնեն իրենց աշխատանքի արդյունքը: Մի վորև և դուռ շինել, ցանկապատ նորոգել, շան կամ սարյակի բուն շինել, բանջարանոցում ամառվա արտաքնոց շինել, գետք ջրի փխլու կամուրջ կամ սանդուխդ շինել: Ահա այսպիսի աշխատանքները յերեխաների ուժերին և համապատասխան են և հետաքրքիր:

Յերեխաներին անտառի աշխատանք ևս կարելի չե հանձնարարել. որինակ՝ մանր թափուկներ հավաքել,

1-244394

փայտ սղոցել և այլն: Ինչպես այս, նույնպես և մանկական մյուս աշխատանքները պետք է կատարվեն թիթե գործիքներով և մեծերի հսկողութեամբ, բայց կարելի չե ինքնուրույն աշխատանք տալ:— $\frac{1}{4}$ դեռ տեղ մաքրել կամ $\frac{1}{2}$ սափ. փայտ սղոցել:

Բանվորական ուժի տեսակետից 14—15 տարեկան յերեխաներին կարելի չե համարել $\frac{1}{4}$ բանվոր, իսկ բանվորական որվա տևողութեան տեսակետից $\frac{1}{2}$ բանվոր: Բացի վտանգավոր և վնասակար աշխատանքներից սրանց կարելի չե ոգտագործել գյուղատնտեսական ամեն տեսակի աշխատանքի համար: Որակյան աշխատանքի ընդհանուր տևողութեանը նրանց համար կարող են լինել 4 ժամ, սակայն յերեխաներն այդ 4 ժամը չպիտի անընդհատ աշխատեն, այլ 2 նվազ:—2 ժամը ճաշից առաջ, 2 ժամը—ճաշելուց և լավ հանգստանալուց հետո: Բացի դրանից ամեն մի $\frac{3}{4}$ ժամ աշխատանքից հետո 15 րոպե ընդմիջում պիտի արվի:

Անչափահասների աշխատանքն ամենից լավ ընթանում է այն դեպքում, յերբ նրանք բանվորական որվա ընթացքում զբաղվում են վոչ թե մի, այլ մի քանի գործով: Որինակ՝ ոգտակար է հողը փորելուց հետո սերմեր տնկել, խոտը հարելուց հետո փոցխել կամ խուրձ տալ:—մանգաղով հնձելուց հետո խոտը բարձել և այլն:

Աշխատանքը պետք է փոխել այնպես, վոր յեթե մի աշխատանքի ժամանակ յերեխան սաստիկ կուացել եր, մյուսի ժամանակ կարողանա լավ ուղղվել, յեթե մեկի ժամանակ շարունակ անշարժ եր, մյուսի ժամանակ կարողանա վազվզել, յեթե մեկ՝ աշխատանք ձեռքերով եր անում, մյուսի ժամանակ շատ քայլի:

Աշխատանքի այսպիսի փոփոխութեանից յերեխաների գործը լավ և ուրախ է առաջ գնում ու ոգտակար է լինում վոչ միայն գործին, այլև յերեխաներին:

3.

Յերեխային ուժից վեր աշխատանքով չհոգնեցնելու համար պետք է նկատի առնել և այն պայմանները, վորոնց մեջ նա աշխատում է. որինակ, մարգերի քաղհանելը կարելի չե հեշտ աշխատանք համարել, խոտի սալ բարձելը դժվար: Առաջին դեպքում աշխատողը բացի փոքրիկ բրիչից ուրիշ բան չի բարձրացնում, յերկրորդ դեպքում յեղանով խոտ է բարձրացնում, վոր ամեն անգամ կարող է լինել $\frac{1}{2}$ և նույն իսկ 1 փութ:

Բայց աշխատանքի լարվածութեանն ու դժվարութեանը միայն բարձրացրած առարկայի ծանրութեանից ու շարժումների արագութեանից չի կախված: Դա կախված է նաև աշխատանքին զուգընթաց այլ պայմաններից:

Այսպես, փայտի մեջ փոքրիկ մեխեր խփելը կամ բույները ցցերից կապելը դժվար բան չե, բայց նույն մեխերը առաստաղին խփելը կամ խաղողի վորթը տաղավարի տանիքին կապելը շատ դժվար է:

Թեթև բան բարձրացնելու համար մի քանի անգամ կռնալը վոչ միայն դժվար չե, այլև դուրեկան է և ոգտակար, բայց յերկար ժամանակ կուացած աշխատելը, որինակ՝ փորելը, թորխելը, ձեռքով բուկը տալը, մանգաղով հնձելը, յերեխաների համար և դժվար է և վտանգավոր: Այստեղից պարզ է, վոր աշ-

խատանքի ծանրությունը կախված է նաև նրանից՝ հարմար թե՛ անհարմար է աշխատելը: Ելի մի որինակ՝ ձիավարելը դժվար է և յերեխաներին միայն բավականութուն է պատճառում, բայց հնձելու մեքենային լծած ձիերին դեկավարելը և ծանր է և հոգնեցուցիչ:

Ուրեմն, աշխատանքի ծանրությունը վոչ միայն նրանից է կախված, թե ինչ են անում, այլ և նրանից, թե ինչպես, ինչով են աշխատանքն անում և ինչով է այն զուգորդված:

Յերեխաների համար աշխատանքն ընդհատելիս և նրա ծանրությունը գնահատելիս պետք է նկատի ունենալ աշխատանքի բոլոր պայմանները:

Այդ ժամանակ բավական է դեկավարվել միայն յերեխաների տարիքով, պետք է հաշվի առնել ամեն մի յերեխայի ուժն ու ընդունակությունը: Յերեմն և տարիքով մեծ և մարմնով իբր թե պնդակազմ յերեխան կարող է մտքով թույլ լինել և ուժից վեբ աշխատանքը կհաղթի նրան փոքրահասակի նման:

Աշխատանքը յերեխաների մեջ բաժանելիս չպետք է ջոկել տղաներին աղջիկներից: Մինչև այժմ գործադրվող այդ բաժանումը հաճախ հանգում էր այն բանին, վոր տղաներին տրվում էր ըստ յերեռութիւն ծանր, բայց իրոք ավելի ոգտակար աշխատանք, իսկ աղջիկներին իբր թե հեշտ, բայց դրա փոխարեն վընասակար աշխատանք: Սովորաբար ձեռքով սերմ տընկելը, թորխելը, քաղհանելը և նման գործերը հանձնարարում են անել միայն աղջիկներին: Հողը փորելը, պատգարակով կամ սայլակներով կրելը, ճյուղեր կըտրելը, ծառ թափ տալը, խոտ հարելը վստահում են միայն տղաներին: Առաջին տեսակի աշխատանքները

ձանձրալի յեն, քիչ շարժում են պահանջում և ստիպում են մարմինը ծռած պահել, սեղմում են կուրծքը, խանգարում են կանոնավոր շնչառությունը, հետևապես արյան լավ մաքրվելուն, աշխատողին կուզ են դարձնում և զրկում ճկունությունից:

Այս եր աղջիկների վիճակը—այսպես կոչված «հեշտ» աշխատանքի արդյունքը:

Տղաների աշխատանքը, վոր ստիպում էր նրանց կամ կռանալ կամ ուղղվել—պտույտ դալ ամեն կողմ, ձեռքերը թափահարել, դա բզացնել աչքի արագությունն ու անվրեպությունը, ճկունությունն ու շարժունությունը—բազմազան էր և խաղի նման. այդ տեսակ աշխատանքներ կատարելով տղաներն աղջիկներից ավելի էյին զարգանում, թեև այդ աշխատանքները «ծանր» էյին համարվում: Աշխատանքի այդպիսի բաժանումն աղջիկների ու տղաների միջև, իհարկե, անմիտ բան է, Ֆլասակար է ու անարդարացի աղջիկների նկատմամբ:

Վորպեսդի աղջիկները կարող լինին իրենց տարիքին համապատասխան ամեն մի աշխատանք կատարել, պետք է կանխատեսել միայն, վոր նրանք նույն տարիքի տղաներից կարող են մի քիչ թույլ լինել: Ուստի աղջիկներին չծանրաբեռնելու համար պետք է նրանց ու տղաների աշխատանքները միացնել, բայց վոչ ըստ տարիքի, այլ ըստ ուժերի և ունակությունների:

Վոր գյուղատնտեսական ամեն տեսակ աշխատանք կանայք շատ լավ կարող են հասկանալ ու կատարել, այդ նրանք ապացուցեցին պատերազմի ծանր տարիներին, յերբ տղամարդիկ գորակոչի էյին յենթարկված և գյուղական ամբողջ տնտեսությունը ըն-

կած եր նրանց ուսերին: Նրանցից շատերը չնայելով վոր միանգամայն անպատրաստ եյին (չե՞ վոր մինչե պատերազմը միայն «կնկա» գործ եյին անում, տղամարդու աշխատանքը «կնկա խելքի բան չեր» համարվում), հիանալի կերպով վարում եյին իրենց անտեսութիւնը: Կային և այնպիսիները, վոր իրենց տընտեսութիւնը ավելի լավացրին:

4.

Մանկական աշխատանքի հաջողութեան համար անհզին նշանակութիւն ունին այն գործիքները, վորոնցով նա աշխատում ե:

Սովորաբար գործիքներն այնպես են շինում, վոր մի կողմից հարմարեցրած լինեն տվյալ աշխատանքը լավ անելուն, մյուս կողմից՝ համապատասխանեն աշխատողի ուժերին:

Վերցնենք սովորական յերկաթե բահը, վոր գործ են ածում հողը փորելու և փշրելու համար: Նրա յերկարութիւնը լինում ե 6 վերջ. լայնութիւնը $4\frac{1}{2}$ վ.: Դա ճիշտ այնպիսի չափ ե, վոր պետք ե՝ հողի մեջ բահի հարկավոր չափով մտնելու և նրա վրա 22-25 գրվ. հող ֆնալու համար: Բահը վորքան բարակ լինի, այնքան լավ, միայն թե չկոտրվի: Բահի ավելորդ հաստութիւնը միայն ծանրացնում ե գործիքը—գործին ոգուտ չի բերում ու աշխատողը ամեն անգամ բարձրացնելիս ու հողը շարժելիս ստիպված ե բարձրացնել ավելորդ ծանրութիւն: Դրանով են ղեկավարվում բահը շինելիս: Բահի կոթը այնքան յերկար պիտի լինի, վոր աշխատելիս բռնողի համար հարմար լինի: Կոթի յ երկարութիւնը կախված ե աշխատողի

հասակից ու ձեռքերի յերկարութիւնից: Բահի ծանրութիւնը կոթի հետ միասին լինում ե առհասարակ 5-7 գրվ.: Այսպիսի գործիքով մեծ մարդը հեշտութեամբ ե աշխատում: Աշխատելիս նրա գլխովոր ուժը գործադրվում ե ոգտակար աշխատանքի վրա,—այսինքն՝ հողը բարձրացնելու և շարժելու:

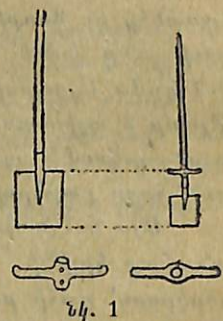
Այս նույն գործիքը յերեկաների ձեռքին արդեն անպետք կըլինի. նախ՝ բահը մեծ ե նրա համար, յերկրորդ՝ բահի բարձրացրած հողի քաշը նրա ուժից վեր ե, յերրորդ՝ նրանց բահն ել յերեկայի համար ծանր ե:

Յերեկան մեծի բահով թեկուզ կիսատ-պոստ աշխատելու համար, պետք վերցնի հողի կեսը կամ $\frac{1}{4}$ -ը: Այդ դեպքում նա իր ջանքերի մեծ մասը պետք ե գործադրի իգուր տեղը՝ գործիքը—համարյա առանց հողի—գետ ու դեն շարժելու համար:

Ամենքի համար ել պարզ ե, վոր այսպես չպետք ե աշխատել, վոր ուժերի այսպիսի վատնումը և ֆնատակար ե և անթույլատրելի: Սրանից պարզ ե, վոր մանկական աշխատանքի գործիքները պետք ե «մանկական» լինեն, բայց միևնույն ժամանակ իսկական գործիքներ. նրանք պետք ե համապատասխանեն այն պահանջներին, վորոնք պետք են լուրջ աշխատանքի համար:

Մանկական բանվորական բահը պետք ե շինված լինի նույն նյութից, ինչ վոր մեծինը: Պետք ե այնպես շինվի, վոր նրանով կարելի լինի մեծի սովորական աշխատանքը կատարել: Միևնույն ժամանակ նա պետք ե ունենա իր սովորական ձեռք, վորովհետեւ մարդիկ դարեւորով մշակել են այդ ձեռք և հաշվել են, թե

այդ մեծության ու ձևի բանը ինչ-քան հող կը պահի իր վրա և կ'համապատասխանի աշխատողի ուժերին: Վորպեսզի բանը հարմար լինի 15, 16 տարեկան յերեխաների համար, պետք է սովորական նորմալ մեծությունից $\frac{1}{6}$ -ով փոքր լինի: 13, 14 տարեկան յերեխաների համար բանը պետք է լինի սովորականի $\frac{2}{3}$ -ի չափ—իսկ 11, 12 տարեկանների համար կիսի չափ: Վորպեսզի բանը հարկավոր չափով՝ 6 վերջով մտնի հողի մեջ, բանի ներքին ծայրից 6 վերջով բարձր՝ կոթի վրա պետք է անցկացնել թափճակ (նկ. № 1) Այ, այսպիսի բանը և մանկական կլինի և միեզնույն ժամանակ լուրջ աշխատանքի համար պիտանի:

Յեթն պետք է հողը 6 վերջովից խոր փորել, որինակ փոս փորելիս, ծառ տնկելիս, առու հանելիս, կոթի վրա կարելի չէ 2, 3 այդպիսի թափճակ անցկացնել: Թափճակավոր բանով աշխատելիս յերեխան պետք է նախ վտարով սեղմի հենց բանը և շարժի հողը: Յերկրորդ անգամ պետք սեղմի թափճակը—մինչև բանի թափճակը հասնի գետնին և ապա շարժի հողը. իսկ ավելի խոր փորելու համար պետք է յերկրորդ հարվածով սեղմի յերկրորդ թափճակը: Բանի վրա թափճակներ շինելը այն առավելությունն ունի, վոր խոր փոս

փորելիս յերեխան ստիպված չի լինի մտնել փոսի մեջ—իսկ փոքր բանով փորելիս պետք է մտնի:

Բայց այդ դեպքում բանի ձևը, նրա համապատասխան լայնությունն ու յերկարությունը պետք է պահպանել, վորպեսզի հողը չթափվի: Այդ դեպքում հողի քանակը կհամապատասխանի աշխատողի ուժերին և մանկան աշխատանքն արդյունավետ կլինի: Միևնույն ժամանակ գործիքի քաշը կպակասի և աշխատանքի ոգտակարությունը կավելանա: Հասկանալի չէ, վոր մանկական բանի կոթը պետք է համապատասխանի յերեխայի հասակին, ինչպես այդ անում են սովորական բանի համար—մեծ աշխատողին հարմարեցնելով:*)

Յերկրորդ գործիքը, վոր պետք է հարմարացնել մանկական աշխատանքին, դա թորխն է (МОТЫГА): Սովորական թորխը, վոր մի կտոր յերկաթ է, յերեխաների համար ծանր է և անհրաժեշտ է թեթևացնել այն: Չափի պարզապես փոքրացնելը կիջեցնի նաև այդ աշխատանքի արտադրականությունը:

Այդ դեպքում մի հարվածը ավելի քիչ տարածություն կըննի:

Դրանից խուսափելու համար պետք է թորխը փոքրացնել նյութի հաշվին, այսինքն թորխ շինելու համար պետք է գործադրել ավելի պինդ նյութ, ավելի բարակ թիթեղներից: Ավելի հեշտ է ուղղակի թորխի մեջտեղից վորոշ կտոր կտրել, հանել, կամ թորխը շինել պողպատի կտորից, որինակ, հին սղոցից և $\frac{3}{16}$ մատնաչափ ձողած յերկաթից (տես նկ. 3):

Քանի վոր մեր յերկիրը քարքարոտ է և հողը պինդ, մեղանում բանը չիմվում և սրածայր և հաստ, ուստի բաների համար բոլոր առաջները պետք է հարմարեցնել մեր պայմաններին: Ծ. Թ.

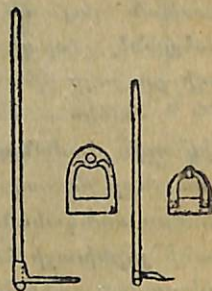
Թորթի կոթի յերկարությունն ել բահի պես պետք է համապատասխանի աշխատողի հասակին: Յեթե յերկարի փոցիսը մեծերի համար շինվում է $\frac{3}{4}$ ու նույնիսկ մեկ արշին լայնության ու 12-16 ատամով, ապա վերը հիշած տարիքի յերեխաների համար պետք է թեթև տիպի շինել:

15—16 տարեկանների համար 14 ատամով, 13, 14 տարեկանների համար 12 ատամով, 11—12 տարեկանների համար 10 ատամով, 9, 10 տարեկանների համար 8 ատամով: Փոցիսի կոթն ել կարելի չէ փոխել, թեև սա այնքան եյական նշանակութիւն չունի, ինչպես բահի կամ թորթի համար:

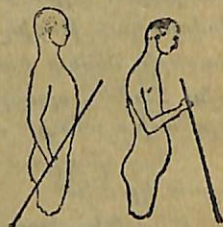
Հող մշակելու մյուս գործիքները՝ ճանապարհ մաքրելու քերիչը, դուրս տալու գոգավոր թիակները, մարգերի յերեսը հարթելու մաքրիչները և այլն, քիչ գործնական են. լավ կլինի, վոր դրանք ել հարմարեցվեն մանկական աշխատանքին:

Պատգարակները, սայլակները, վորով հող կամ այլ ծանրութիւն են տեղափոխում, մանավանդ ջրելու ցնցուղները, պետք է յերեխաների համար նույնպես փոքր չափսի շինել:

Պատգարակներով ու սայլակներով աշխատելը

նկ. 3

նկ. 4

մանավանդ շատ ոգտակար և քաղհանելուց և ուրիշ կոացած աշխատանքներից հետո-իրեւ բազմազանութիւն:

Անպայման յերկու ձեռնով ցնցուղներով. ջուր կրելը նույնպես ոգտակար է յերեխաների համար, դա թիակներին ուղիղ դիրք է տալիս և ուղղում է ամբողջ մարմինը:

4-րդ նկարը ներկայացնում է յերեխայի կերպարանքը կողքից. առաջինը ցույց է տալիս աշխատանքով ծանրաբեռնված ու ծոված դրութիւնը, իսկ յերկրորդը՝ ուղիղ աշխատող, առանց հոգնածության, հարմարեցրած գործիքներով և հերթով՝ մեկ կոացած մեկ ուղղված դիրքով աշխատող յերեխայի մարմինը: 5-րդ նկարում յերեխաները պատկերացրած են հետևից—առաջինը մի յերեխա յի, վոր տանում է ծանր ցնցուղ մի ձեռքով, յերբ մարմինը խիստ կոացել է դեպի աջ կողմը, և աջ թիակը կախ է ընկել, յերկրորդ պատկերը ներկայացնում է յերեխայի մարմինը ուղիղ դրութիւնը, վոր յերկու ձեռքով տանում է փոքրիկ, իր ուժին համապատասխան հավասար աքշ ունեցող յերկու ցնցուղ:

Յեթե ջրով լի սովորական ցնցուղը քաշում է 36 գրվ., ապա 15—16 տարեկան պատանիների համար ամեն մի ցնցուղը պետք է քաշի 11 գր. (2ը—22 գրվ.), 13, 14 տարեկանների համար՝ 8 գր. (2ը—16 գրվ.) 11, 12 տարեկանների համար 5 գրվ. (2ը—10 գրվ.) 10 տարեկանի համար՝ 4 գրվ.:

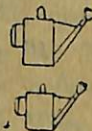

նկ. 5

Քանի վոր ջրի հետ գործ ունենալ յերեխաները շատ են սիրում, մանավանդ փոքր հասակում, ապա կարելի յե թույլ տալ, վոր ջրեն և 10 տարեկանից փոքրերը ավելի փոքր ցնցուղներով, բայց վոչ իրեն պարտադիր աշխատանք:

Ջրով լի ցնցուղները տանելու ճանապարհը 300 քայլից ավելի չպիտի լինի:

Ցնցուղները հարմարեցնելիս կարիք չկա բոլոր մասերը հավասարապես փոքրացնել: Պետք ե նկատի առնել, վոր ցնցուղը վոչ թե միայն ջուր բերելու համար ե, այլև ջրելու: Սովորաբար, մանկական ցնցուղը միայն խաղալիք ե, վորով չի կարելի մարգերը ջրելու աշխատանք կատարել: Նա կարելի յե գործածել ծաղկամանների ծաղիկները կամ արկղիներում անկած բույսերը ջրելու համար: Իսկական ցնցուղն աշնպես պետք ե շինված լինի, վոր ջրի շիթերը հասնեն գոնե մարգերի կիսին: Դրա համար փոքրիկ ցնցուղները շինելիս պետք ե խողովակն աշնքան միայն կարճացնել, վոր ցնցուղը պետք գտ յերեխայի հասակի համապատասխան շինած մարզը ջրելու համար: (Տես 6-րդ նկար):

նկ. 6

Ձախ կողմը նկարած ե $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$ ե $\frac{1}{3}$ դույլ ջուր տանող ցնցուղներ- $\frac{1}{2}$ արշին լայնությամբ մարգեր ջրելու համար: Աջ կողմը $\frac{1}{3}$ ե $\frac{1}{4}$ դույլ ջուր տանող մանկական ցնցուղներ կարճ խողովակներով մանկական մարգերի համար:

Կանոնավոր հարմարեցրած մանկական ցնցուղներով ջրելով, յերեխաներն ազատ կարող են ջուրը հասցնել մարգի կեսը առանց մարմնին վոր և ե անկանոն ու հոգնեցուցիչ դիրք տալու:

Դաշտային աշնպիսի գործիքներ, ինչպես գերանդին, փայտե փոցիքը, յեղանը պետք ե նույնպես փոքր ու թեթև լինին, համապատասխան նրանցով աշխատող յերեխաների ուժերին ու հասակին: Քանի վոր գերանդի քաշել թույլ ե տրվում միայն 14 տարեկանից, ապա յերեխաների գերանդին պետք ե շինել սովորական գերանդու մոտավորապես կես մեծության և կես քաշի չափ:

Փայտե փոցիքով կարող են աշխատել ամեն տարիքի յերեխաներ: Միայն թե նրանցից թույլերի համար փոցիքը պետք ե շինել ավելի թեթև և փոքր բերանով: Իհարկե, փոցիքի ատամների յերկարությունը պետք ե սովորականի չափ լինի, վորովհետեւ դա աշն հաշվով ե, վոր վորոշ բարձրությամբ սանրի: Մանկական յեղաններն ել պետք ե $\frac{1}{3}$ ով կամ $\frac{1}{2}$ ով փոքրացրած լինին, վորպեսզի վոգեվորված ժամանակ յերեխաները չափազանց ծանր բարդիք չբարձրացնեն:

Այն գործիքները, վորոնցով մանուկները գործ են ունենալու փայտի հետ—կացին, սղոց և այլն, ասնպայման պետք ե հարմարեցնել մանկական ուժերին և մանկական ձեռքի չափերին: Այս գործիքների հարմարեցնելը ավելի հաճախ ե գործադրվում, քան հողի մշակման կամ հունձ հավաքելու գործիքներինը: Լավ հայրերը հաճախ գովելի հատկություն են ունենում իրենց զավակի համար փոքրիկ կացին, սղոց կամ խարաբուղ (ռուբանկա) շինելու: Աշխատանքի համար

պետքական մանկական ատաղձագործական գործիչներ ծախու յել են պատահում:

5.

Այն ծառը, վոր անտառում կտրում են յերեխաները, կամ կոտրատում իբրև վառելափայտ, կամ վորից մի վորեւ բան են շինում, պետք է լինի փափուկ տեսակի, վորպեսզի նյութը հեշտությամբ յենթարկվի մանկական թույլ ուժերին: Յերեխաներին չպետք է հանձնարարել հաստ կաղնի սղոցել, վորի վրա յերեխաները մի քանի ուր պետք է կորցնեն: Այդպիսի աշխատանքը նրանց շատ է հոգնեցնում և նրանք կամ աւակաւ կանեն կամ կիսատ կթողնեն: Ընդհակառակը, փափուկ փայտը, որինակ՝ լորենին կամ կաղամախին յերեխաներին հնարավորություն է տալիս բավական շուտով նկատելի արդյունքների հասնել և այս կլինի գործը իր վախճանին հասցնել: Խոտհարքի ժամանակ յերեխաներին չպետք է հանձնարարել հարել չափազանց փայտացած ու խիտ խոտ, որինակ՝ քոլուտ կամ չոփուտ: Հոգ փորելիս յերեխաներին չպետք է փորել տալ շատ ծանր, քարոտ կամ կոշտ գետին և այլն: Մանկական աշխատանքի տեղն էլ պետք է հարմարեցնել մանուկներին: Որինակ՝ չի կարելի յերեխաներին հանձնարարել, վոր խնամեն մեծերի մարգերի բույսերը: Մանկական մարգերը այնպես պետք է շինված լինեն, վոր յերեխաները մեջտեղի ճանապարհին չոգելով հեշտությամբ հասնեն մարգերի կիսին, առանց մարմինները շատ ծոկու: Սովորական $1\frac{1}{2}$ արշին լայնության մարգի վրա աշխատելիս յերեխաներն ստիպված են լինում շատ անհարմար դիրք ընդունել, ձախ

ձեռքի վրա հենվելով, կախվում են մարգի վրա կամ մի վորքը դնում են մարգում և բույսերը տրորում: Դա հոգնեցնում է նրանց կամ թե իրենք են իրենց աշխատանքից դժգոհ մնում կամ մեծերն են հանդիմանում: Բացի դրանից անհարմար դիրքով աշխատելուց շուտով ձանձրանում են, այնպես վոր յերեխաները սառչում են աշխատանքից կամ փախչում կամ սկսում այնպիսի չարություններ անել, վոր ստիպված են լինում հեռացնել նրանց աշխատանքից: Դրանից խուսափելու համար հարկավոր է միայն այնպիսի լայնությամբ մարգեր շինել, վոր յերեխաները կարողանան նրանցում նույնչափ հարմար կերպով աշխատել, ինչպես մեծերն իրենց մարգերում: Իմանալու համար թե մանկական մարգերը ինչ լայնության պետք է շինել, բանջարանոցում աշխատող յերեխաներից միջին հասակով յերկուսին ընտրել և կանգնեցնել դեմ առ դեմ: Հետո ձեռքները ամուր բռնած հետ հետ տանել և պզգեցնել: Մեկի ծնկից մինչև մյուսի ծունկը յեղած տարածությունը վորոշում է նրանց մշակման յենթակա մարգի լայնությունը: (Տես նկ. 7): Յեթե մարգը մի յերեխայի համար է շինվում, ապա լայնությունը պետք է վորոշել նույն կերպ, միայն թե յերեխան պետք է մեծի հետ պզգի, իսկ մարգի լայնության կեսը վորոշելու համար պետք է վերցնել յերեխայի ծնկից մինչև ձեռքի ծայրը:

Յեթե բանջարանոցում զանազան հասակի յերեխաներ պետք է աշխատեն, ապա մարգերը պետք է շինել միջին լայնության: Նրանց վրա աշխատելու համար պետք է յերեխաներին զույգերի բաժանել, սկսելով ամենատարբեր հասակ ունեցողներից և վեր-

ջացնելով միջին միևնույն հասակ ունեցողները: Յերեխաների կարճահասակությունը պետք է նկատի ունենալ և ուրիշ աշխատանքների ժամանակ, որինամբ ըույսերը կապելիս, տակառից ջուր հանելիս, պտուղ քաղելիս և այլն: Նրանց այդ աշխատանքը թեթևացնելու համար պետք է համապատասխան միջոցներ ձեռք առնել, վորպեսզի յերեխաները ավելորդ ջանք չգործադրեն հասնելու իրենց համար անմատչելի իրերին: Այդ միջոցները սովորաբար շատ հասարակ են. — սանդուխքին մի ավելորդ աստիճան շինել կամ մի այլ հարմարություն, և գծավորությունը կվերացվի: Յերեխաներն աշխատում են խիստ շոգ յեղանակին, պետք է նրանց հնարավորություն տալ ժամանակ առ ժամանակ անցնել ստվերի տակ կամ դովին աշխատել: Բանն այն է, վոր իրենց կարճ հասակի պատճառով նրանք թրեկի շիկացած հողից ավելի յեն տաքանում, և քամին նրանց ավելի քիչ է գովացնում:

Յերեխաների աշխատանքը հարկավոր ձևով թեթևացրած է և նրա պայմանները համապատասխանում են մանուկների ունակություններին և ուժերին, ապա յերեխաների գործը հաջող և ուրախ առաջ կգնա:

Ուրախությունը մանկան աշխատանքի անհրաժեշտ պայմանն է: Ուրախ լինելը միայն յերեխաներին չէ հատուկ: Ամեն մի կենդանի արարած իր կյանքի սկզբում ժամանակի մեծ մասն անց է կացնում խաղալով և ուրախությամբ. վերը հիշված պայմանները հենց կարող են մանկան աշխատանքը դարձնել ուրախ, գվարթ և խաղի նման:

Հասկանալու համար, թե վորքան կարևոր է այն

ամենը, ինչ վոր հանձնարարում ենք մենք, պետք է տեսնել յերեխաների բուռն ուրախությունը, յերբ նրանց իրենց ուժերին հարմար և միևնույն ժամանակ լուրջ գործի համար պիտանի գործիքներ են տալիս, կամ այն ուրախությունը, յերբ յերեխաները աշխատելիս տեսնում են, վոր իրենց գործը հաջող է գնում, յերբ տեսնում են, վոր այդ գործը ոգտակար և և զընահատվում է մեծերից, կամ յերբ բանջարանոցում՝ մեծերի մարգերի կողքին իրենց հարմար, նեղլիկ մարգերն ունեն, կամ վերջապես այն հպարտությունը, յերբ ինքնուրույն կերպով, վորոշ հանձնարարությամբ մի շենք են շինում: Մեզնից ամեն մեկն իր մանկության ժամանակ ապրել և աշխատանքի այդպիսի հաջողությունների ուրախությունը և անհաջողություններին վիշտը: Հիշելով իր մանկությունը նա կըմբռնի, թե վորքան կարևոր է յերեխաներին այդ վշտից ազատել:

Յերեխաների աշխատանքը պետք յեղած հիմունքների վրա դնելով — մենք հենց այդ աշխատանքը դատարարակշական միջոց ենք գարձնում: Յերեխաների սրտում դեպի աշխատանքը սեր արթնացնելով, մենք հեշտացնում ենք նրա ապագա կյանքը: Իսկ յերեխայի աշխատանքը գյուղատնտեսության մեջ կանոնավոր հիմքի վրա դնելիս՝ թե յերեխայի մարմինն է ուղիղ աճում և թե նա սկսում է հենց աշխատանքը սիրել ու նրանով ուրախանալ: Համապատասխան իրենց աճման և ամբապնդման հետզհետե ավելի ու ավելի գծվար ու պատասխանատու հանձնարարություններ ստանալով, յերեխաները չեն ջլատում իրենց ուժերը. աշխատելիս կամաց-կամաց ամբոսնում են, յու-

րացնում են գյուղատնտեսական աշխատանքի տեխնիկան և 17 տարեկան հասակում գյուղատնտեսական արտադրության մեջ դառնում են իրավագործ քաղաքացի-տնտեսատեր, վոր կարող են ինքնուրույն կերպով վարել գործը և կարիք յեղած դեպքում միանալ ու հաղթահարել մի բանվորի ուժից վեր յեղող վորևե աբգելքի:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0926344

168

1925p.

1
2443

ԳԻՆՆ Ե 15 ԿՈՊ.